

Metin Kaya:

“18 yıl önce, 20 yıl önce nasıl ölüyorlardıysa, bugün de hâlâ öyle ölüyorlar”

Mithat Alam Film Merkezi, 5 Ağustos'ta belgeselci Metin Kaya'yı ve filmi Derin Çıglık/263'ü ağırladı. 1992 yılında Zonguldak, Kozlu'da yaşanan ve tam 263 maden işçisinin ölümüne yol açan grizu patlamasını konu alan film, olayın ardından yaşananları, madenci ailelerinin hukuk mücadelesini, sendikanın ve devlet yetkililerinin olaya yaklaşımını anlatıyor. Zahit Atam'ın moderatörlüğünde yapılan söyleşideyse Metin Kaya, aradan geçen 20 yılın ardından, maden ocaklarında şartların çok daha vahim olduğunu dile getiriyor.

Zahit Atam: Metin Kaya, emeklilik sonrası sinemacılığı keşfetmiş biri. Zonguldak'ın tarihini anlatmayı amaçlayan çeşitli projeleri var. Anlatılmayan bu tarihi siyasetini, sosyolojisini, madenci psikolojisini, kentin kültürel iklimini, içeriden bir bakışla anlatıyor ve bu çok kıymetli. Derin Çıglık/263'ün en önemli kısmı, maden çekimlerinin gerçek olması; daha da önemlisi -madende çalışmayan insanların madene inmeleri de yasak olduğu için- görüntüleri bizzat madencilerin çekmiş olması. Bu hem bir belge film hem bir sözlü tarih çalışması. Ayrıca bir direniş tarihine saygı duruşu niteliği taşıyor. Metin, madenci arkadaşlar, kent halkı, kentin tarihini nasıl görüyor? Yaşanan süreçleri nasıl değerlendiriyorlar bugün?

Metin Kaya: Ben Zonguldak'ta doğup, büyüyen, yaşayan biriyim. *Yüz Bin Kişiydiler*'i yapmak için yola çıktığımızda 3-5 kişilik bir gruptuk. Hatta arkadaşlar gülmüştü bana ilkin. “Nasıl olacak, nasıl yapacaksın?” demişlerdi, ilk kez belgesel yapacaktım. Bir kervanı yola çıkaralım, kervan yolda düzülür dedik. Zonguldak'taki sanat camiasının bir kısmı, maden işçileridir. Bir bölümü emeklidir, bir bölümü de halen madende çalışıyor. Bu filmdeki yeraltı görüntülerinin hepsini maden işçileri çekti. Yaklaşık 30-40 saatlik görüntü çektiler. Tabii görüntüler

sürekli geliyor bana, ben oturup bakıyorum, “şuradan tutalım kamerayı arkadaşlar, böyle yapalım, şöyle yapalım” diyorum. Onlar tekrar iniyorlar, tekrar çekiyorlar, tekrar getiriyorlar. Bu çekimleri yapan maden teknikeri arkadaşımız fotoğrafçı ama video kamera bile kullanmamış daha önce. Ama burada neyle çekildiği çok da önemli değildi, bize oradaki yaşama tanıklık edeceğimiz görüntülerin gelmesiydi önemli olan. Zonguldak 1990'daki o büyük direniş ve büyük yürüyüşle beraber, dışarıdan bakıldığında hep öyle eylemli bir kent zannediliyor ama maalesef değil. Ülkedeki bu gericileşmeden, kirlilikten o da payına düşeni almış durumda. Orada biz sosyalist gelenekten gelen 100-150 arkadaşız. Bunun içinde büyük çoğunluğu, söylediğim gibi maden işçileri oluşturuyor. Bir kısmı eli kalem tutan arkadaşlarımız, bir kısmı maden işçiliğinden emekli olmuş, tiyatro yapan arkadaşlarımız, yani hepsi emekçidir. Sanatın içindedirler, aldıkları akademik bir sanat eğitimi yoktur. Sürekli okuyarak, birbirimize sürtüne sürtüne bir yerlere geldik.

Ben *Yüz Bin Kişiydiler* ve *Derin Çılgılık/263* filmlerini bir bütün gibi görüyorum. Burada izlediğiniz, *Derin Çılgılık/263*'ten 60 dakikalık bir bölüm; biz bu filmi 100 dakikalardan buraya kadar indirdik. Cidden ağır bir tema var. Bazı şeyler birbirinin tekrarı gibi görünse de, değil. Patlama oluyor, yedi ay sonra maden tekrar açılıyor. Aradan beş yıl geçiyor, en son cenazeler çıkartılıyor. Bütün bu evrelerin anlatılması gerekiyordu. Bu filmi yapmanın gerekçelerinden biri de, *Yüz Bin Kişiydiler*'in geçtiği 1990'ın hemen ertesinde, büyük grevin ardından Özal'ın cumhurbaşkanı olduğu, Türkiye'de neo-liberal politikaların temellerinin atıldığı dönemde, 12 Eylül faşizminin gerekçelendirilmesinden sonra yatırımlara dönülmesi. O süreçte Türkiye'nin bütçe açığının maden işçilerinden, onların ücretlerinden kaynaklandığı iddia edildi; maden işçilerine verilen paranın inanılmaz büyük bir para olduğu ve bunun bütün ülkenin sırtına yükleneceği söylendi. Maden işçileri günah keçisi haline getirilmişti. Grevin üzerinden 13 ay geçmişti ki, bu facia yaşandı. Sendikanın önderliğinde başlayan o büyük grevde önde gidenler -ki biz *Yüz Bin Kişiydiler*'de bunun çok kuvvetlice altını çizdik- madenci eşleriydi. Zonguldak'ta yaşananlar kendi içinde kanayan bir yaradır. *Yüz Bin Kişiydiler*'de sendikaya da eleştirimizi yönelttik, işçinin kendisine de eleştirilerimiz var. Daha geçen yıl, 2010 yılında, Zonguldak'ta Karadon'da bir grizu faciası daha yaşandı. 30 işçi hayatını kaybetti. Madenlerde hâlâ gaz maskeleri yoktur arkadaşlar. Yani 18 yıl önce, 20 yıl önce nasıl ölüyorlardıysa bugün de hâlâ öyle ölüyorlar ve Zonguldak'ta çalışan bu insan-

ların ortalama ücretleri 900 lira, 1000 lira.

1990 yürüyüşü Türkiye’de gündeme düşmüş, hükümetin birinci maddesi haline gelmişti. Kent yürüyordu, başbakanlık da, cumhurbaşkanlığı da her gün olaylar hakkında yorum yapıyordu. Hükümet ücret artışı kabul etmişti; ama bunun karşılığında da sosyal güvence olarak yıllardır kazandıkları bütün hakları madde madde törpülüyorlardı. Siyasal iktisat açısından bakarsanız, 1990’daki madenci yürüyüşünün cezasıdır bu 1992 grizu faciası. Çünkü sosyal hakların törpülenmesinin yanında, bilinçli olarak da aslında çok ciddi ihmaller vardı. 2010’daki patlamaya gelindiğinde, bir bakan, “güzel öldüler” diye bir yorum yapıyor. Bu süreçleri ortaya koyması açısından *Derin Çılgılık/263*, gerçekten çok yakıcı bir belgesel.

Metin Kaya: Patlamaya neden olan metan oranlarıyla ilgili belgeyi, filmde de gösterdim ben. 04:00-12:00 vardiyasına inilirken metan oranı 1,8. Saat 08:00’e kadar sürekli artıyor ve 2,60'lara geldiğinde patlama gerçekleşiyor. Bu belge, yukarıdaki izleme istasyonunun orijinal verisi. Ben daha sonra maden mühendislerine de sordum bu konuyu. “Maden işçilerine gerekli eğitim verilmedi bu düğme buraya koyulduğunda” diyorlar. “Bu 1,5’u geçtiği zaman alarım veriyor” diyor. Onun başında görevli olan işçi de kül tablasına vuruyor, kül tablası düğmenin üzerine geliyor, sesi kesiyor. Daha sonra mahkemede “bize bu anlatılmadı, öğretilmedi, burada hangi oranda ne olur” diyorlar. Aşağıda üretim devam ediyor. Bu uyarı verildiğinden çalışmanın durdurulması, insanların dışarı çıkması, ocakların havalandırılması, sonra tekrar üretime geçilmesi gerekiyor. Maden mühendisi bir arkadaşım ile konuştum, aynı durum halen sürüyor. Zonguldak’taki altı maden bölgesinde oranlar 2,0’ın üstüne çıkıyor, 2,5’lere ulaşıyor. Bu oran.

Sonrasında tabii maden işçiliğinin çok riskli bir iş olduğu, çok zarar edildiği gibi bahanelerle birlikte, grevden önce 42 bin olan maden işçisi sayısı, bugün 10 bin civarına indirilmiş durumda. Diğerleri re’sen emekliye sevk edildi ve ocaklar özelleştirildi. Buradaki özelleştirme de, ülke genelinde eleştirdiğimiz biçimde bile değil. Zonguldak’ta bir çeteleşme var, Türkiye’nin her yerinde olduğu gibi. O bölgede kalın damarlar alınmaz, göçertilir, bırakılır, birileri sendika ilişkileriyle, siyasi partilerle, iktidarla olan ilişkileriyle buraları alırlar. Zaten Zonguldak’taki maden işçisi başka bir iş bilmez. Ve giderler, 700 liraya, 800 liraya çok daha kötü şartlarda çalışırlar. Bu filmden çıkardığım o kaçak

ocak görüntülerini, belki 'Şehrin Arka Yüzü' adıyla ayrıca gösterceğim. Dünyada 150 yıl öncesinde kalmış koşullardır onlar.

Kömürleri de at ve katır sırtında taşıyorlar.

Metin Kaya: Çoluk çocuklarıyla, eşleriyle beraber çalışırlar o koşullarda ve yüzlerce o ocaklar. Bu film daha da ağırlaşmasın diye çıkarttık o görüntüleri. Koşullar her gün daha kötü, daha ilkel, daha vahşi. Bütün o politik gericileşmenin dışında, Zonguldak'ın üretimi bu durumda.

Kaçak ocaklardaki koşullar, patlamanın olduğu ocaktakilerden çok daha kötü. Kaza ve sakatlanma oranları da çok yüksek. Yalnızca grizu faciası değil bu madenlerde olan. Başka iş kazaları da oluyor ve bunlara ilişkin hiçbir denetleme yok. Ne zaman bir maden kazası olsa iş güvenliği ve çalışma koşullarının düzeltilmesine ilişkin soruşturmalar başlatılıyor ama sonra hiçbir denetleme yapılmadan aynı koşullara geri dönülüyor; tekrar yeni bir kaza olana kadar.

Metin Kaya: Bütün ülkede asgari ücretle çalışanı hep işsizle rekabet ettirirler. "Bak, senin yerine çalışacak insanlar var" derler. Orada 700-800 liraya çalışan Zonguldaklı insanları da 400 liraya, 500 liraya Kazakistan'dan, Çin'den gelen insanlarla rekabete sokuyorlar. İşler acısı bir durum. Ama ne yapılıyor buna karşı? Tabii ki, bu mücadeleye önderlik edecek olan, başta sendika. Özel ocaklardaki işçilerin örgütlenmesi için mücadele eden arkadaşları, özel ocaklardan döverecek attılar, sendika sahip çıkmadı, o çocuklar yine gittiler özel ocaklarda örgütlenmeye çalıştılar, işçileri sendikalı yapmaya çalıştılar ve şu anda bu yüzden yargılanıyorlar. Sendikadan bir tane avukat yok yanlarında. Gelinek nokta bu Zonguldak'ta.

İzleyici: Merhaba, kazada ölenlerden birinin eşi filmde dava sürecinden bahsediyor. Filmin uzun versiyonunda buna dair bir şey var mı, onu merak ettim.

Metin Kaya: O kısımlar filmin temposunu çok düşüyordu, o yüzden çıkardık. Dava sürecindeki ilk raporlarda işveren yüzde yüz kusurlu bulunuyor. Peşinden bu raporlar hasıraltı ediliyor. Bir suçlu yaratılması gerektiği için de, arkadaşlarını kurtaran işçiler yargılanıyor. O patlamada 263 ölü, 77 yaralı var, aşağıda 600 maden işçisi var. Yaralı çıkanlar ihmal suçundan, arkadaşlarının ölümüne sebebiyet vermekten yargılanıyor. Asıl suçlu yargılanmıyor, arkadaşlarını kurtaran işçiler yargılanıyor. Vicdan diye de bir şey var sonuçta, o yüzden bilirkişi, o işçileri kurtarabilmek için "kaçınılmaz kaza" diyor ve böylece işçileri kurtarıyor. Ama beraberinde işvereni de kurtarıyor tabii ki. Yoksa raporlar-

da yüzde yüz işveren kusurlu ve o kusur hâlâ sürüyor.

İzleyici: Filmde gösterdiğiniz belge de şüpheye yer bırakmıyor zaten. Fakat ona verilen tepki nasıl bu kadar umursamaz olabiliyor?

Metin Kaya: Bütün bu belgeleri bulup getiren kadın, bir de filmde oğlunun cenazesini bir yıl sonra alan, "bana göstermeden gömdüler" diyen Temel Amca; ikisi bu davaları kovalıyor. İşçi önderi Şemsi Denizer de sendikada kürsüden küfrederek o kadını korumalarına dövdürüyor.

İzleyici: Gülsüm karakteri bu süreçte mi politikleşiyor? Daha öncesini biliyor musunuz?

Metin Kaya: Gülsüm'ü o tarihte ben tanıımıyordum şahsen. Ama o tarihten sonra doğal olarak daha politize olduğunu söyleyebilirim. 30-40 tane madenci eşini de o örgütlüyor. Temel Amca'yla birlikte yıllarca bu mahkemeleri sürdürüyorlar. Ama sonuçta düzen devam ediyor.

Eşi Celal Kaplangil de Türkiye İşçi Partisi'nde aktif olarak çalışmış bir işçi. Gülsüm Hanım da TİP'in kadın kollarıyla bağlantılı. Sonra da sosyalist mücadeleye, aktif sendikacılığa devam etmiş. Bir de Celal Kaplangil, genelde madende, yeraltında çalışan bir insan değil, yer üstünde çalışan bir işçi. Elektrik teknisyeniydi, değil mi?

Metin Kaya: Evet, elektrik teknisyeni.

1992'den sonra, orada 1970'lerden beri sendikalı olan, o gelenekten gelen insanların çoğu emekli edildi, tasfiye edildi. Madenlerin özelleştirilmesi sürecinde, bu kez de oralara sendika sokmama politikası uygulandı. Aynısı tersaneler için de geçerli. Tersanelerde sendikalı olmaya çalışan insanları PKK'li ya da Kürt diye suçlamalarının arka planında da bu vardı. Özelleştirilen yerlerde işçileri tartaklıyorlar, dövüyorlar. Recep Adıgüzel diye bir madenciyle konuşmuştum Zonguldak'a gittiğimde mesela, o da sonraki protestolardan dolayı dayak yemişti.

Metin Kaya: Ve iki da ay cezaevinde yattı.

Kendisi Türkiye Taşkömürü Kurumu'ndan (TTK) emekli edildikten bir süre sonra, emekli maaşları da iyice eriyince, özel kömür ocaklarında çalışmaya başlıyor ve bir önceki maaşının üçte biri kadar maaş alıyor.

Metin Kaya: İşçileri örgütlemeye çalışırken, sendikalı yapmaya çalışırken diğer patron ve işçiler tarafından dövülerek işten çıkarılıyor.

İzleyici: Bu maden kazasını ve benzerlerini çözmek, toplumu bu olaylardan haberdar etmek, bir hareket, direniş oluşturmak için nasıl bir bilinçlendirme çalışması yapmalıyız? Belgesel bunun bir yöntemi; bunu okullarda, daha geniş çevrelerde gösterebiliriz. Belediyelerden yardım alınabilir belki mümkün olduğu kadar daha geniş bir kitleye ulaşmak için ya da televizyonda gösterilebilir film.

Metin Kaya: Önceki belgeselim *Yüz Bin Kişiydiler* o konuda daha kuvvetli bir film oldu. Zonguldak'ta greve çıkıldığında, ilk günlerde maden işçisi ve sendika korku içinde, işçiler sendikaya gizli gizli gidiyorlar. Daha sonra o yürüyüş caddeye taşıyor. Şehirdeki esnaf da, önce korkuyla kepengini kapatırken, sayı 50 binleri bulunca o işçinin toplu sözleşmeden alacağı parayla kendi ekonomisine de katkıda bulunacağını hesap ederek, desteklemeye başlıyor hareketi. Sendika, istemese de önderlik ediyor. Bütün kent bir araya geliyor, kentin dışından da öğrenciler geliyor desteğe. Bu mücadelenin kıvılcımı ancak herkesin kendi sınıfını fark edip burada yerini almasıyla çakılabilir.

İstanbul'daki gazeteler "Zonguldak hayalet kente dönüştü" diye başlık atmışlardı.

Metin Kaya: Evet, bütün kent boşalmıştı. Kalan emekliler, yürüyemeyenler kurabiye yapıyorlardı, evlerden battaniye topluyorlardı. Fırıncılar ekmeği yapıp gönderiyorlardı.

Şunu da söylemek lazım: Burada, madende ölenlerin büyük bölümü yanarak ya da parçalanarak değil, zehirlenerek ölüyor. Ve bu sırada gaz maskeleri zaten alınmış ve altı aydır gümrükte bekletiliyor. Gümrükten alınıp dağıtılsa, o insanların üçte ikisi kurtulacak. 1980 öncesinde sendikalar fiili olarak insanları sendikalı yapmak için çalışıyorlardı, şimdiyse işçiler sendikalı olmak için grev yapıyorlar, toplu olarak iş durduruyorlar ama sendika işçileri üye yapmıyor. Madencilik için de geçerli bu. 1989-92 arasındaki dönemde Zonguldak'ta ciddi bir örgütlülük vardı. Bu ceza da, bu örgütlülüğü parçalamak için verildi. Üstelik delilleri yok etmek için, cesetlerin büyük kısmını çıkarmadan ocaklara su basmaya başladılar.

Metin Kaya: Maden mühendislerinin anlattığına göre, patlamanın tam nerede olduğu bile henüz bilinmiyorkan, "su basalım, basmayalım" tartışması yapılıyor. Ocakta patlamanın tersi

istikametinde yatacak olan sarmalar var. O bölgede araştırma yapıldığında, gazın nasıl deşarj olduğuna, patlamanın sebebine bakılacak. Ama yangının ardından üstüne de su basıldığında ve yedi ay sonra o kuyular açıldığında, aşağıda neyin nasıl olduğuna dair hiçbir delil kalmıyor. Aşağıda bir izmarit bulunduğunu, faciaya sigaranın neden olduğunu bile iddia ettiler. Bu patlama olduğunda, yangın çıktığında aşağıda minimum sıcaklık 800 derece. 800 derecede bir sigara filtresinin kalması mümkün değil. Bu izmaritin orada olmasının sebebi, aşağıya basılan suyun, bütün kentin giderlerinin de aktığı dereden alınması. Kompresörlerle kirli suyun içeri basılmasıyla içeriye sigara izmariti de gider, başka şeyler de. Bu patlamayı "işçi sigara içti de madeni patlattı"ya getirmek için bunu yazan da, genel müdür muavini. Oysa ki filmin sonunda da var o genel müdür muavini; kendisi maden mühendisi. "Amirin sözünü dinlemeyip de havalandırmaya yol verse miydim? Şimdi bunu unutamıyorum" diyor. Filmin başında o havalandırmadan söz ediliyor. Havalandırma stop etmiş, bunlar yanlarında iki maden mühendisi, bir makine mühendisi, görevliyle konuşuyorlar. "Stop etti, yol vereyim mi?" diyor. "Genel müdür yol verme dedi" diyorlar.

Patlamadan önce oluyor bu olay.

Metin Kaya: Temiz hava inmesi lazım aşağıya. Ve bu patlamadan 1,5 km uzakta olan 63 maden işçisi, havalandırmaya yol verilmediği için, kirli hava da tersine aşağıya bastığı için, zehirlenerek ölüyor. Patlamayla hiçbir şekilde alakaları yok. O kadının eşi de onlardan biri. "Tek bir çizik yoktu yüzünde" diyor. Metandan ve karbon monoksitten zehirlenmiş adam. Tabii gaz maskeleri de olmadığı için zehirleniyorlar. Orada "unutamıyorum" diyen o adam, hayatı boyunca unutamayacak.

Filmde insanları siyasi geleneklerine göre ayırmıyorum ben. Orada MHP'lisi de var, sosyalisti de, liberali de. Üst anlatım kulanmayı da çok sevmiyorum, onların cümlelerinden büyük cümleyi kuruyorum. Filmin uzun versiyonu daha fazla fikir verebilir ama izlemek çok zor tabii. Anlattığımız bunca insanın ölümü olunca, ölüm biçimlerini de anlatıyoruz ister istemez. Bugün bile izlerken gözlerim doluyor. Filmdeki ağıtlar Karadon'da çekilmiş ağıtlardır, 2010'da bu son patlamada kadınların cenazeleri defnederken yaktıkları ağıtlardır. Görüntüleri de vardı ama koyamadım. Çok çok ağır şeyler yaşanıyor Zonguldak'ta; açlık, sefalet, yoksulluk, mafya, çete, adam vurma, hepsi üçüncü sayfa haberleri gibi. Ama Zonguldak'ta '80 öncesinde ve '90'da tüm o yaşananlardan sonra, bugün yine 700 liralık bir maaşla özel bir ocakta işe girebilmek için yine bir torpil aramaya çalışıyor

insanlar. Bu da başka bir dram.

İzleyici: Bugün işçilerin, emekçilerin yaşantılarını anlatan filmlerin, belgesellerin eksikliği göze çarpıyor. Bununla birlikte, işçiler de kendilerine yabancılaştırılıyor. 2010'u da vurgulamanız önemliydi. Yani üzerinden yirmi sene geçmesine rağmen, hâlâ "ölüm bu işin fitratında" diye açıklama yapıyor siyasiler. Zonguldak'ta işçi örgütleriyle veya sendikalarla görüşüp filmi özel bir etkinlikle sunmak gibi bir planınız var mı? Bir de, emekçilerin yaşantısıyla ilgili başka projeleriniz var mı?

Metin Kaya: *Yüz Bin Kişiydiler* filmi özellikle İşçi Filmleri Festivali sayesinde Türkiye'de 26 ili gezdi ve her birinde gala yaptı, on binlerce izleyiciye ulaştı, Hayat TV'de defalarca gösterildi. Kanal 24 istedi benden filmi, gönderdim. Sonra onlardan bir yazı geldi "bizim yayın politikamıza terstir" diye. Sendikalara gelince; DİSK gösterimi reddetti. Çünkü biz *Yüz Bin Kişiydiler*'de, Türkiye'deki sendikal bürokrasiye de eleştiri getiriyorduk. Sendikal bürokrasi, Türkiye'deki işçi sınıfı örgütülüğünün önündeki en büyük engeldir. *Yüz Bin Kişiydiler*'in ödül almış olması ciddi en önemli değil, on binlerce insanın salonlarda filme sahip çıkmış olması bizi çok daha fazla sevindirdi. Filmin siyasi partilere de sendikalara da önderlik edeceğini, oturup tekrardan düşünmeleri gerektiğini, sınıfa arkalarını döndüklerini, o insanlarla birlikte olabildiklerinde bir şeylerin değişebileceğini söylüyor, 1990'daki eylemi de bunun en iyi örneği olarak gösteriyorduk. Ama düşündüğümüz o büyük sahiplenmeyi maalesef görmedik. Fakat *Derin Çılgılık*'tan öyle bir beklentim yok. Başta dediğim gibi, *Yüz Bin Kişiydiler*'in devamı olarak görüyorum bu filmi.

İkinci sorunuza gelince, izleyici karşısına sadece maden ve madenci filmleriyle çıkmak istemiyorum bundan sonra. "Yok mu başka malzeme?" diyenler oluyor. Şimdi bir LeMan Dergisi belgeseli üzerinde çalışıyorum, Tuncay'la (Akgün) görüşmelerimiz sürüyor. Yöntemi üzerinde, biçimi üzerinde tartışıyoruz. Bana göre '80 sonrasında tüm sendikalara, siyasi partilere, herkese ve her şeye rağmen bu ülkede en sağlam muhalefeti yapan dergidir LeMan. Hâlâ da aslanlar gibi muhalefet ediyor ve gençleri de yakalıyor. LeMan Dergisi'nin Türkiye'de 1989'dan bugüne sürdürdüğü mücadeleyi, yapabilirsek bir animasyonla, farklı bir biçimde anlatmak istiyoruz.

İzleyici: Biz 2007'de bir proje için Zonguldak'ta bulunmuştuk. Ondan sonra da, gazetelerdeki haberleri daha yakından takip

ettim. Zonguldak'ta devlet-mafya-sendika ilişkisinin çok net olduğunu görüyorum. Türkiye Taşkömürü Kurumu'na giren işçi zaten mecburen sendikalı oluyor. "Sen bu sendikaya ideolojik olarak ya da kendi hakların anlamında inanıyor musun?" diye sormuyorlar. Ama devlet kurumu olan maden içinde aynı işi yapan hem TTK işçisi var hem de taşeron işçi var. Devlet taşerona ön ayak oluyor ve aynı işi yapan işçiler arasında ücret farkı oluyor. Bu yüzden taşeron işçiler oradaki işleri bitince özel ocaklarda üçte bir fiyatlara çalışıyor. Tüm özel ocaklar mafyaya bağlı. 2007'de Ticaret Odası başkanı, özel ocak sahibiydi.

Metin Kaya: Şimdi AVM'nin sahibi, Zonguldak'ın sahibi, televizyonun sahibi, hepsinin sahibi.

Yani şimdi Nahid Sırrı Örük'in 'Kıskanmak'taki kahramanı gibi olmuş gerçekten. O da biliyorsunuz öyle birisidir; bürokrasi kökeninden gelen ama sonra yağlı ballı bir özel maden ocağının sahibi olmuş bir ailenin oğludur. Ben Zonguldak'a iki kere gittim, şunu gördüm: Her şey o kadar çıplak ki, herkes hikâyeyi biliyor.

Metin Kaya: Ülke de öyle değil mi? Herkes her şeyi biliyor ama bir şey yapamıyor...

İzleyici: Metan gazı oranını gösteren makinenin başındaki işçi "vasıfsız işçi" olarak geçen işçilerden mi? Onun üstü, amiri kim?

Metin Kaya: TRT'nin arşivinden, Maden Mühendisleri Odası'ndan aldığımız arşiv görüntüleri var. Orada bir görevli konuşuyordu. Spiker "burada ne yapıyorsunuz?" diye soruyor, adam "metan gazı oranlarını takip ediyoruz." diyor. "Metan gazı oranları yükseldiğinde ne olur?" sorusundan sonra yayın kesiliyor. Arşivde yok gerisi. Daha sonra mühendislere sordum, o kişinin sıradan bir işçi olduğunu söylediler. Orada zaten çok teknik bir eleman tutmuyor. Mecburiyetten almıştır o cihazı, oraya koymuştur, oradaki eleman da eğitimini almamıştır bunun.

İlginç olan bir şey daha var, grev ANAP iktidarı döneminde, SHP ve DYP işçiye önderlik ediyor, patlamadaysa SHP ve DYP iktidarda. İşverenin kusurluluğuyla birlikte her şey alt üst oluyor. Bir işçi arkadaş bunu şöyle dile getiriyor: "Sağcılar bizi bir ayda bitiriyor, sosyal demokratlar da altı ayda bitiriyor, aradaki bütün fark bu." Filmden çıkardık o sahneyi, "çok militan bir iş yapıyorsunuz" desinler istemiyorum. Ama bu tartışmalarda bunları söylemeye devam edeceğiz. Bunlar da filmin parçası.

İzleyici: Ben de bu manzaraya bir şey ekleyeyim: Amasra'da yol

kenarında gördüğümüz kaçak madenler için şöyle bir formül bulmuşlar: Her şeyi özelleştirmiyorlar, sadece devlet arazilerini kiralyorlar. Arazileri kiralyayan şirketler de oradaki kaçak madenlere göz yumuyor. O kaçak madenlerde Çinli işçiler, çocuklar, Çingene çocuklar çalıştırılıyor. Yolun kenarında görüyorsun onları ama kimse gidip de sormuyor. Doğru düzgün koruma yok, güvenlik zaten yok, sigorta zaten yok. Yeni alınan işçilerin neredeyse hepsi devlette taşeron çalışıyor. Devlet alımları en son 2009'da yaptı ama çok az bir alım yaptı.

Metin Kaya: 3 bin kişi aldı.

İzleyici: Onlar da daha çok yer üstü için alınmıştı herhalde. 2006'da 600 lira maaşla alınanlar da yerde çalışıyorlar. Yani özellikle bu taşeronlaşmayla birlikte, her şey kötüleşiyor. Sendika da kalmadı zaten.

Metin Kaya: *Yüz Bin Kişiydiler*'i yaptığımızda, sendikanın sosyal demokrat bir başkanı vardı. Film Antalya'da ödül alınca filmi ve bizi görmek zorunda kaldılar. O tarihe kadar görmezden geliyorlardı. Yine de hiçbir şey olmamış gibi gittik, ben dedim ki: "Bak, bu DVD'leri size şu maliyetten yaptıralım. Şu anda elimizde 10 bin işçi kalmış. Sen de sosyal demokrat kimlikli bir adam-sın. Örgütleneceksin, tekrar seçileceksin, al bunu işçiye dağıt. Yapabileceğin en güzel iştir bu." "Tamam, çok iyi fikir" filan dedi, o gün bugündür ne beni aradı, ne telefonlarıma çaktı.

Metin, dilerseñ soz sözleri söyleyelim, bitirelim.

Metin Kaya: Türkiye'de ve dünyanın her yerinde, olmazsa olmaz, örgütlü mücadeledir. Hep söylüyorum, her yerde cebimizden kredi kartları çıkıyor. Umarım örgüt kartlarımız çıkar hepimizin. Sınıfın her kısmında, hayatın her alanında örgütlenerek mücadele etmek lazım arkadaşlar.

Metin Kaya kimdir?

1962'de Zonguldak'ta doğdu. Uzun süredir belgesel fotoğrafçılık alanında çalışmalar yapıyor. Sinemaya *Bebek* ve *Lamba* adlı kısa filmlerle başlayan Metin Kaya, 1990-91 madenci grevini aktaran ilk belgeseli *Yüz Bin Kişiydiler*'le Antalya Altın Portakal Film Festivali'nde 'En İyi İlk Belgesel' ödülünü kazandı. *Derin Çılgılık/263*, ikinci belgeselidir.

Filmleri

Yüz Bin Kişiydiler, 2009

Derin Çılgılık/263, 2011

Ödülleri

2010 Altın Portakal Film Festivali En İyi İlk Belgesel Ödülü
(Yüz Bin Kişiydiler)